

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

692
[m 4] [15-11-38]

Exèrcit fort i soldats valents

Les contingències diverses de la guerra que sostenim, els atzars inevitables en una lluita de la intensitat i amplitud de la nostra, han demostrat, però, clarament, la fortalesa de l'Exèrcit de la República i el coratge dels soldats que l'integren. L'Exèrcit Popular ha donat proves de les més altes virtuts militars. Tant en llançar-se, alhora impetuós i metòdic, a l'ofensiva, com quan davant d'una acumulació circumstancial d'artilleria i d'aviació estrangera, li ha convingut més que la permanència en unes posicions determinades el desgast de l'adversari en homes i material. I si l'Exèrcit en conjunt, ha estat una màquina eficaç i perfecta, però animada d'un noble ideal, també individualment els nostres soldats han demostrat que en tremp i valor estan molt per damunt dels que s'arrengleren en l'aiguabarreig de moros i salangistes, de requetés i reclutes que lluiten a contracor de legionaris i d'estrangers. Que en igualtat de condicions un soldat dels nostres val per molts facciosos.

Sembla innecessari remarcar aquest fet en un periòdic adreçat als soldats del Front, quan és del Front que ens arriben els nombrosos testimonis que ens permeten afirmar-ho. Soldats que han pres part a la lluita, i en diverses incidències expliquen un seguit de fets, d'anècdotes, d'actes d'heroisme i d'abnegació que ho confirmen. I és aquest valor moral del nostre soldat, enquadrat en la disciplina d'un Exèrcit modern i ben dirigit, la millor fermaça de triomf. Contra d'ells no podran aquells que volen suplir amb material la manca de la fortitud interior que dona la consciència de lluitar per una noble causa. Darrerament, una veu prou autoritzada per a poder afirmar-ho, assegurava que mercès al propi esforç del nostre poble, en un termini curt l'Exèrcit tindria prou armament de tota mena per a lluitar contra els rebels en igualtat de condicions. Corregida aquesta diferència transitòria, el braó i la valentia dels nostres soldats, la superioritat moral i de coratge, de la qual ells mateixos tenen el convenciment i que els reconforta, serà el factor decisiu per al triomf. L'organització i la fortalesa de l'Exèrcit de la República, el tremp i el coratge dels soldats que l'integren, són els que convertiran els atzars de la guerra en decisió justa i inevitable, els que permeten afirmar, avui més que ahir, la seguretat de la victòria.

Lluitem per superar-nos

Aquells que vulguin considerar objectivament i en profunditat les veritables característiques de la gran sotragada de violència que fa trontollar el món, i de la qual és un exponent dolorós la guerra civil i d'independència d'Espanya, comprendran clarament la justícia de la nostra causa i el sentit heroic de la lluita que sostenim. No importa que amb un impudor que només enganya els que volen ésser enganyats, els facciosos espanyols i els feixistes estrangers pretenguin defensar els alts principis humans que en realitat ataquen amb la seva violència iracunda i homicida.

Fàcil, és, igualment, de comprendre el sentit de la lluita considerant el nivell moral dels nostres adversaris i dels que els donen suport. Al costat dels dominadors ensuperbits, i dels que volen mantenir-se, costi el que costi, en una situació de privilegi, hi ha tota la riuada espessa d'esperits de tercer i de quart ordre que es deixen portar per la gesticulació espectacular i la paraula violenta, per la pendent d'una mena de moda agradable a les ànimes inferiors i febles. I si dels homes passem als pobles, hom constata el mateix fenomen. Les que recolzen els països feixistes, formuladors de la doctrina imitada dels badocs espirituals, són també aquelles nacions sense contingut ni perfil, pobres d'esperit i curtes de volada, que es resignen voluntàriament a una categoria servil i a una condició subalternada.

Espanya, i en ella Catalunya, tenen una major ambició i un més alt destí. Els espanyols, i amb ells els catalans, tenim en una personalitat formada de segles, una valor humana de primer ordre. En mig del dolor cruent de la nostra lluita, el seu sentit profund és un afany de superació. Aquells que dient-se nacionals són mancats de fe en el seu poble, aquells que s'avergonyeixen de la dignitat de l'home lliure i volen ésser esclaus, aquells que no pensen, ni senten ni volen per ells mateixos i es resignen a l'engany dels que els manen, estan bé a l'altra banda. En la nostra hi ha els espanyols i els catalans de raça, els de sempre, aquells que encara que sigui pagant el preu dolorós d'un cruent sacrifici, no es resignaran mai a ésser ciutadans inferiors d'un país de tercer ordre, que tindran el noble orgull de dir-se homes dignes i lliures d'un poble de primera categoria entre els primers del món.

NO PASSAREU!

No passareu i si passeu,
serà damunt d'un clap de cendres;
les nostres vides les prendreu;
nostre esperit no l'heu de prendre.

Mes no serà per més que feu,
no passareu.

No passareu i si passeu,
quan tots haurem deixat de viure,
sabreu de sobres a quin preu
s'abat un poble digne i lliure.

Mes no serà per més que feu,
no passareu.

No passareu i si passeu,
decidirà més tard la història
entre el saïó que clava en creu
i el just que hi mor, de qui és la glòria

Mes no serà per més que feu,
no passareu.

A sang i foc avançareu
de fortaleza en fortaleza,
però, què hi fa!, si queda en peu
quelcom més fort: nostra fermaça.

Per ço cantem, per més que feu,
no passareu.

APEL·LES MESTRES

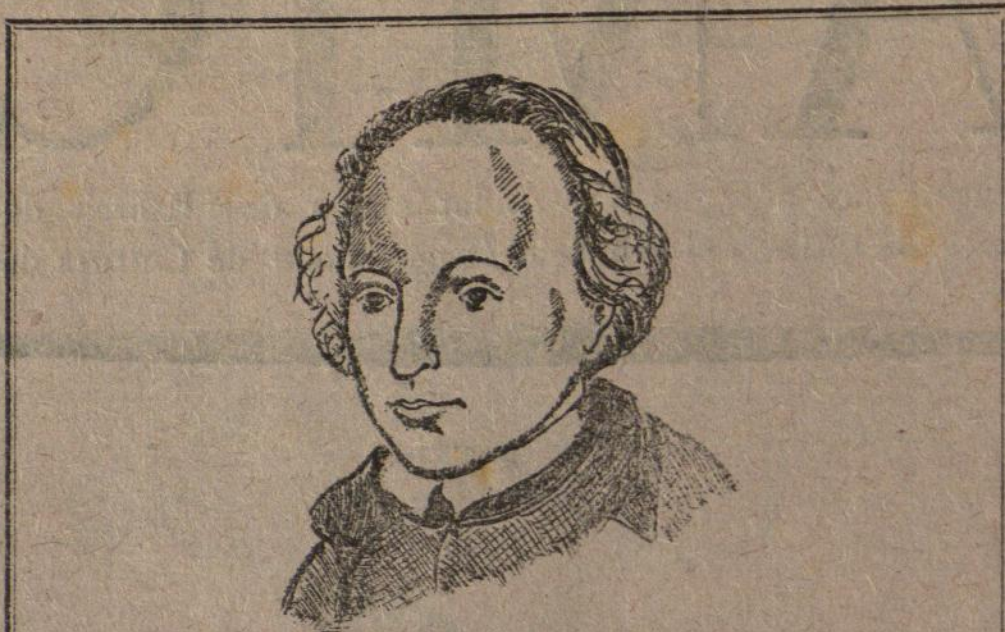
692

LA CULTURA CATALANA

IV) De la decadència a la Renaixença

1) *La decadència.* — Empobrida en tots sentits, sense comerç, sense indústria, desvaloritzada socialment, Catalunya perd la seva personalitat cultural i amb ella la perden totes les terres de parla catalana, àdhuc València, que tant havia contribuït a enaldir la seva literatura. I si perd aquella personalitat, és perquè no té una direcció política pròpia i autònoma. Contribueix, també, a l'empobriment de Catalunya, la decadència comercial de la Mediterrània, resultat de les descobertes geogràfiques que els mateixos catalans havien propulsat, però de les quals no podem gaudir. Tot això va precipitar l'anorreament cultural del país; però per molts indicis, hom pot sospitar que si Catalunya no s'hagués sentit cohibida pel clima polític de les grans monarquies, contrari a la seva manera d'ésser, potser hauria representat algun paper decisiu en les lluites religioses del segle XVI, car és ben significatiu que l'esperit català, en molts aspectes tan universalista i racionalista, hagi romàs gairebé absent i mut en aquelles disputes transcendents quan precedentment havia intervingut brillantment en el moviment científic universal. La cultura literària esdevé cada cop més precària. Desapareixen tots els gèneres literaris: la prosa narrativa, la història, la poesia. No és que els escriptors, sota la influència de Castella, hagin adoptat decididament el castellà; aquest cas gairebé només es dona amb Joan Boscà, que poetitza en espanyol; és que el país, per manca de cultura, no produeix escriptors. Alguns raríssims erudits, només, es serveixen del llatí, més atents a les disputes teològiques d'Europa que a les necessitats culturals del país. Entre aquests erudits hom hi ha de comptar Miquel Servet, metge i teòleg, descobridor de la circulació de la sang, que va morir a la foguera, a mans del seu enemic Calvi. El nom de Miquel Servet és, junt amb el del valencià Lluís Vives, un dels pocs noms universals que la nostra cultura pot oferir en la llista dels grans humanistes. Quant a les altres activitats intel·lectuals, com per exemple les artístiques, la condició de català ja no compta. València, que un segle abans era la seu de la poesia catalana, esdevé un dels més il·lustres fogars de l'escola espanyola de pintura, amb Juan de Juanes i Ribera al cap.

2) *La influència castellana.* — Davant l'esclat realment prodigiós de les lletres castellanques, els catalans sentiren tot d'una llur inferioritat, sobretot no veient-se assistits pels organismes polítics on havia de romandre l'esperit nacional. Per tant, la influència castellana s'exerceix d'una manera constant i aguda; la gent es sent enlluernada pel prestigi dels grans escriptors castellanques. Però damunt dels qui més l'havien de sentir, aquesta influència s'exerceix més aviat d'una manera negativa, és a dir, impeding les manifestacions culturals catalanes. Veiem homes de gran valor intel·lectual, com el ja esmentat Lluís Vives, el

A una hermosa dama de cabell negre que es pentinava en un terrat amb una pinta de marfil

*Amb una pinta de marfil polia
sos cabells de finíssima atzabeja,
a qui los d'or més fi tenen enveja
en un terrat la bella Flora un dia.*

*Entre ells la pura neu se descobria
del coll, que ab son contrari més campeja,
i com la mà com lo marfil blanqueja,
pinta i mà d'una peça pareixia.*

*Jo de lluny tan atònit contemplava
lo dolç combat que ab extremada gràcia
aquestos dos contraris martenien,*

*que el cor enamorat se m'alterava
i temerós d'una gran desgràcia
de pendre'ls tregües ganes me venien.*

VICENÇ GARCIA
(1582 - 1623)

A la mort de Nise

*O dures fleixes de mon fat rompudes
rompudes per ferir més doloroses,
que, llevant-me les plomes amoroses,
deixen al cor les puntes m's agudes!*

*Flames, més eclipsades, que vençudes,
aurores alguna dia lluminoses,
ombres ja de ma vista tenebroses,
tenebroses mortals, però volgudes.*

*Principi trist de penes inhumanes,
terme feliç de l'ànima afligida
que per alivio son dolor adora;*

*fleixes sereu i flames soberanes
si lleveu a mon cor la trista vida
per donar a mos ulls eterna aurora.*

FRANCESC FONTANELLA
(Segle XVII)

qual en les seves obres pedagògiques fa grans elogis de la llengua materna, però que quan no escriu en llatí ho fa en castellà. Però tret d'aquests casos i del de Boscà, al qual ja ens hem referit, la influència castellana no suscita cap gran valor literari o cultural. Els millors poetes es ressenten d'aquesta influència, naturalment, com Pere Serafi; però si aquest darrer autor aconsegueix mantenir-se en un nivell de dignitat literària, és perquè no oblidava la lírica d'Ausiàs March. També es deixa influenciar pels corrents literaris de Cas-

tella un poeta del segle XVII Francesc Fontanella, el qual es manté dins els canons del neo-classicisme. Però en altres casos, com en el Rector de Vallfogona, ja no hem de parlar de decadència, sinó de descomposició. El Rector de Vallfogona escriu en una llengua del tot corrompuda, trivial i vulgar, que no solament acusa la seva decadència, sinó la submissió total del català literari a les formes mètriques i a la sintaxi castellanques. L'ideal dels pocs escriptors que encara sorgeixen a Catalunya fou, per tant, el d'assi-

milar-se a la llengua i a la cultura de Castella. La cultura pròpiament catalana es redueix tot seguit a la poesia devota i popular. Ja no s'imprimeixen llibres en català o se n'imprimeixen molt pocs. Si el poble podia trobar encara un model de bona prosa en les traduccions bíbliques catalanes, la Inquisició les ha fetes destruir.

3) *Reductes de la cultura catalana.* — Políticament, la cultura catalana rep cops mortals. El tractat dels Pirineus (1659) arranca a Catalunya el Rosselló i la meitat de Cerdanya, i els lliura a la cultura francesa. Mig segle més tard, per efectes de la guerra de successió, la llengua catalana perd a València, a Mallorca i finalment a Catalunya mateix (1716) el seu caràcter oficial. Però tot i la seva dispersió, tot i sentir-se influenciada, per una altra cultura la cultura catalana no mor. D'antuvi es refugia en algunes fortes personalitats, com en la del famós jurista Joan Pere Fontanella, que va publicar, en llatí, a Ginebra i a Venècia, remarcables obres de dret. En alguns monestirs catalans, com el de Poblet, trobem erudits que conreen la història i la teologia. Un cronista barceloní, Bruniquer, escriu en català una documentadíssima història de la ciutat. A començaments del segle XVIII, un canonge de Girona, Antoni de Bastero, educat a Roma, i influït pels corrents neo-clàssics que hi dominaven, estudià la llengua catalana i la poesia provençal. Un altre clergue més modest, rector d'un poble de muntanya, Baldiri Reixach, escriu en català un tractat de pedagogia pel qual se'ns presenta com el precursor dels corrents pedagògics moderns. Un altre estudiós, Serra i Postius, tot i escrivint en castellà, tractà només qüestions catalanes en les seves obres d'història o de crítica. Però el reducte més ferm de la cultura catalana fou, al segle XVIII, que sembla el de màxima decadència, la Universitat de Cervera, que condensa, per dir-ho així, les activitats intel·lectuals del país durant dues centúries. La creació d'aquesta universitat coincideix amb el moment de màxima depressió política i cultural del país, així com amb un període tristíssim de pobresa econòmica i social.

4) *La Universitat de Cervera.* — Després de la submissió de Catalunya a les lleis unitàries que li imposà Felip V, tots els estudis o universitats de Catalunya, això és, tots els fogars de cultura, foren suprimits i fou creada, a Cervera, una Universitat única per a tot el territori català. Amb la creació d'aquesta Universitat hom va voler donar un cop mortal a l'esperit català, que encara panteixava en les diverses escoles suprimides; però en fondre en un sol organisme docent tots els que hi havia en el territori català hom va concentrar els esforços culturals del país i aquell esperit no va trigar a sentir-s'hi renéixer, per bé que tímida. Durant bona part del se-

L A B A R B A

—Guaita'm el Sr. Fermí que s'acosta bo i rumbejant la seva barba magnífica.

—I que bé li va...

—Ho creuríes que aquesta barba m'obsessiona? Veure el Sr. Fermí i omplir-se'm el cap de preocupacions, tot es u... Bestieses, preocupacions puerils, si vols, però realment obsessiònants—de vegades encara que no tingui el Sr. Fermí al davant.

—I ara! Preocupacions, obsessions... i per què?

—Ja veuràs: ja ho sentiràs dir... Com ho passa, Sr. Fermí? Que ens conta de nou?

—Perfectament: moltíssimes gràcies, caríssim. Déu vos guard... ¡Senyoreta...!

—Déu vos guard també, admirable barbut. Justament ara mateix comentava amb el papà la vostra barba olímpica, aquesta florida barbassa, digna d'un Tristan Bernard.

—Oh, senyoreta...!

—Digna d'un Garriga i Massó, afegiré jo!

—Company...! per l'amor de Déu... Això ja és massa... M'ompliu de confusió...

—Com s'entén? No en rebaixo ni una malla: barba nabucodonosoriana. ¡Si senyor! nabucodonosoriana: barba de Zeus olímpic—i, vaja: no en parlem més; no volgueu regatejar-li el valor a aquesta barba; no feu el modest, que no hi ha perquè—vós no l'heu pas fabricada ni inventada—però... ves: ara se m'acut una idea. Jo sempre us he conegut amb barba. És que sempre l'heu portada?... no us heu afaitat mai?... i sempre així, tan ufanosa?

—Ja veureu, el cas és que ja des de jovent vaig sentir-me inclinat a deixar-me la barba... una barba discreta, una barbata—no pas una barba provocativa com la que ara veieu.

Però, és allò que passa... que de l'ou al sou, del sou al bou, i del bou a la forca. —En els primers temps el perruquer no oblidava mai de preguntar-me davant del mirall:—Li sembla bé, així, Sr. Fermí? El mot *així* era l'equivalent de discreció. Jo no podia menys d'assenir tanta i tan continuada discreció: mai no trobava que el perruquer es quedés curt ni es propassés. Era el perruquer ideal, el perruquer que em sabia comprendre. Però, es veu que sense adonar-nos-en ni ell ni jo, el perruquer aniria deixant-me cada vegada—què sé jo!—potser una centèsima de mil·límetre més llarg el pèl de la barba. És clar, una centèsima de mil·límetre no és perceptible; dues centèsimes tampoc, cinquanta tampoc—potser la llargada d'un mil·límetre hauria estat perceptible a una persona tan maniàtica com jo—però en tot cas me n'hauria adonat si de cop i volta el perruquer m'hagués deixat aquest mil·límetre més de barba. Com que aquest excés fou produït lentament, no el percebíem; ni tampoc percebíem el segon mil·límetre d'excés; i de mica en mica...

—Sí, vaja, ja ho veig: així s'anà imperceptiblement allargant la barba.

—Aaaixò mateix. I el perruquer vinga preguntar: li sembla bé així, Sr. Fermí? I jo vinga assentir, i vinga trobar la meva barba tan discreta com el mateix barber. Fins que un dia vaig haver de dir-me que tanmateix la meva barba ja no tenia res de discreta sinó que més aviat havia esdevingut enormement indiscreta.

—No tant! No tant! Tot el contrari... una barba envejable.

—I molt escaient, oi papà?, jo almenys, no puc pas imaginar-me el Sr. Fermí sense barba o amb barba, la seva pròpia, personalíssima barba, gens disminuïda.

—Oh... això només és la força del costum que ens imposa aquestes idees

rutinàries. La vida de l'home civilitzat—cregui'm, senyoreta Otilia—està cosida d'incomptables supersticions per l'estil.

—No ho crec! No ho crec!

—Però, si jo mateix ho sento! Si jo mateix sóc una víctima d'aquesta rutina: reconec que la meva barba és massa... fastuosa, però no em sé resignar a retallar-la ni una mil·lèsima de mil·límetre. Ara ja és tard per a retornar a la barbata dels meus divuit anys. Ni gosaria eixir al carrer.

—De vegades en nits de pesombre, somnio que un perruquer nou ha comès l'error de retallar-me la barba cosa d'un centímetre de massa. Aleshores pateixo...! Si el pesombre és feixuc acostumo a somniar que per no sé quines ineludibles imperioses obligacions sóc impel·lit a eixir al carrer en mànigues de calçotets i amb mantó de Manila, i això és horrible... horrible, horripilant per a mi, perquè una certa subconsciència del somni em revela com un mirall que aquella mena de terror és la que em produeix el centímetre menys de barba, i la indecent i ridícula disfressa no és res més que la forma imatjada d'aquell terror.

—Oh! què xocant és sempre aquest homenet...

—Ah, jo ho comprenc. Sota la nostra circumspècció hi ha sempre un infant. Tots tenim les nostres puerils manies recòndites. Encara, si totes fossin tan inofensives... Però, realment, és curiós... curiosíssim...

—Ah, Oh... ben cert...

—El que són les coses... I, digui, Fermí... Altrament... com ho expressaré mare de déu?! Res: una beneiteria, potser una pueril preocupació... Doncs, ja veureu, amic Fermí... Però ¡per Déu! no voldria per res del món que us ho prenguéssiu malament...

—I ara: John del meu cor... quants preambuls? Per Déu, no sigueu així... Prou sabeu que podeu parlar amb tota

llibertat. I jo prou sé que no poden dir res d'ofensiu—ni que volguéssiu. Som o no som els nostres respectius segurs servidors que ens estremem les mans?

—Oh... és que es tracta d'una solemne ximpleria...

—Avant doncs: pit i fora!

Es una veritable obsessió. Cada vegada que us trobava volia fer-vos aquesta pregunta, i sempre m'acomia-dava sense que la meva tímidesa em permetés interrogar-vos.

—Caratsus! si que deu ésser greu!

—Què diastre, doncs: ja que m'hi autoritzeu—i encara tot demanant-vos mil perdons—treieu-me aquest corcò. Digueu: quan us fiquen al llit us adormiu amb la barba dintre dels llençols o fora dels llençols?

—...Ui, ui, ui! Aquesta si que és bona... no me l'esperava pas. És una pregunta com una casa... Hauré de gratar-me discretament el cap en senyal de perplexitat...

—Aquest plaga no es queda curt.

—Sempre en té una per respondre.

—I caaa!... Si parlo seriosament. Us asseguro que la vostra pregunta em sobta un xic.—Ves el que són les coses... Fa trenta-quatre anys que tragino aquesta barba i encara mai no m'havia passat pel cap d'aturar-me a considerar si en dormir l'acotxo o la descotxo.

—Si que és estrany...

—Però, papà: no veus que el Sr. Fermí és solter. Qui podria assabentar-lo de si dorm amb la barba dintre o bé a fora? ni com pot saber-ho ell mateix, si en el moment d'haver de fer-ne l'experiència el bon senyor està adormit?...

—Ni més ni menys, Otilia: Vostè parla com l'Evangeli.— Però el més xocant és que ni tan sols m'ha vingut mai la idea de fixar-me en la manera de disposar la meva barbassa a l'hora d'acotjar-me. Però, m'hi fixaré i us ho diré.— Ja ho crec si m'hi fixaré.

—Fermí!... —us ho repeteixo: perdoneu la meva indiscreció. No en parlem més; no em cal pas que presteu cap atenció per tal de satisfer la meva tafaneria ridícula. Figueu-vos al llit sense preocupacions de cap mena, i que Déu us dó un bon son.

—Va! va! va! Johnny: no sigueu pusillànime.— I si us deia que ara l'obsessionat, rabiosament obsessionat per aquesta qüestió, sóc jo mateix?— ¡Sant Marc, Santa Creu! És un cas com un cabàs! Estic segur que fins m'acotjaré més aviat que de costum, per tal d'abreujar aquest desfici de curiositat que ara m'entra.

—No val a exagerar.— Vaja, adéu Fermí.

—Adéu, noi maco.— Als peus de vostè, Otilia encisera.

—Què us passa, Sr. Fermí, que us acotxeu tan dejorn? Potser us trobeu malament?

—Ca... res, una mica de migranya que no ha estat prou per a impedir-me de sopar al restaurant com un ogre. No res, Carme; tot dormint em passarà.

—Brrr! — Ai Maria de Déu Santíssima i Santa Bàrbara del terrabastall! — I quin cas tan casàs i catacassàs!

Va, va: avui no em puc pas entretenir a fer gimnàstica sueca.

Ni tan sols em rentaré les dents, ni pensar-hi...

Veiam, veiam, què em resultarà de tot això...

Aaaaa... Així: ara eixirem del dubte.

La barba al defora, damunt dels llençols. Si és el més natural. Tanmateix he estat ben tanoca...

No sé... però: aquesta posició em sembla artificiosa; m'obliga a un cert enravenament. Es veu que jo mateix m'he volgut suggestionar amb una postura digna.— ¡Fora, doncs, l'afectació! Siguem naturals.— El més enraonat serà abandonar-me animalment a la son i després cercar de recordar quina és l'actitud espontània en endormiscar-me...

Però, això no pot ésser! La barbassa acotxada m'ofega! Veiam, tornem a provar de treure-la a l'aire...

Així: això deu ésser. Ben estirat, boca enlaire...

Sí, sí... em sembla que sí! Sembles un cadàver. Sembles un ase...

I, no, doncs: no senyor. Es palpable que no.

Però: és possible que de cap manera em trobi còmodament ajegut?—Qui sap si tombat damunt d'aquest altre costat, amb la barba enlaire...

Ca, ca, caa: ni els mils! Veiam si amb la barba a dintre... així... del costat del cor... Potser és això: el costat del cor...

¡Llamps, i trons, i pedregada seca, i mil carretons de tarregada! Això és insuportable! Això és enfollir! Que a quarts de cinc de la matinada encara hagi de trobar-me revolcat pel llit! I tot aquest neguit per culpa de l'imbècil de John.

Ah! Ja hi caic! La llum. La llum es fa en el meu enteniment... Ho veig clar: la solució està en les tisores...

Així: zis! zas! ris! ras! Així, amb la barba tallada—i ben arranada—així: zis! zas! estisorada ve! estisorada va! Així és com podrà resoldre el problema de la barba i dels llençols, així és com podrà per fi dormir el senyor Fermí de Casulleres i Puiggrifall.

JOAN SACS

que passen per les seves aules filosòfiques com Jaume Balmes i Martí d'Eixalà, potes com Manuel de Catanyes i erudits com Milà i Fontanals.

A M I C

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Adreça: Avinguda del 14 d'Abril, 411, 1r. — Tel. 72006 — BARCELONA Núm. 4 — Segona quizenada de febrer del 1938

Concurs literari de AMIC

AMIC obre un Concurs al qual podran concórrer exclusivament els soldats que lluiten als Fronts de la llibertat.

S'adjudicaran tres premis i sis accésits.

1. Un premi de 500 pessetes a la millor narració d'un fet bèl·lic de l'Exèrcit republicà, preferentment viscut pel narrador.

Dos accésits de 300 i 200 pessetes a les narracions que segueixin en mèrits a la premiada.

2. Un premi de 500 pessetes a la millor poesia de tema de guerra.

Dos accésits de 300 i de 200 pessetes a les poesies que segueixin en mèrits a la premiada.

3. Un premi de 500 pessetes a la millor anècdota de guerra, preferentment contada per un dels seus protagonistes.

Dos accésits de 300 i de 200 pessetes a les anècdotes que segueixin en mèrits la premiada.

Els originals han d'ésser escrits en una lletra llegidora i tramesos abans del dia 31 de març del 1938, als "Serveis de Cultura al Front", Diagonal, 411, primer, amb la indicació: "Per al Concurs del periòdic AMIC".

El jurat dictaminarà dintre els quinze dies següents al tancament del termini d'admissió.

jesuïtes foren expulsats d'Espanya per Carles III. Més tard, sota el rectorat del doctor Dou, la Universitat cervrina es va distingir pels estudis jurídics, especialment pels del dret civil català. Aquesta escola jurídica va vetllar per la conservació d'aquest dret, un del fonaments de la personalitat catalana. Ja en plena decadèn-

cia, després de la invasió francesa de començaments del segle XIX, la Universitat de Cervera acull com a deixebles, i a alguns d'ells també com a mestres, els principals promotors de la Renaixença catalana, que ha estat, ho hem de dir ben alt, no solament una Renaixença exclusivament literària, sinó plenament cultural. Així veiem

gle XVIII, sota el rectorat del doctor Finestres, van tornar a florir a Catalunya els estudis filosòfics que de tomístics es tornaren eclèctics quan els

UN EXERCIT COM CAP ALTRE

Era necessari arribar a la nostra guerra perquè per primera vegada es donés el cas d'un exercit que en mig de la violència d'una lluita tan dura i cruel es preocupés tan fortament de tot allò que representa uns valors espirituals. Són precisament els nostres soldats, aquells contra els quals la propaganda feixista pretén que cal combatre en defensa de la civilització occidental, els soldats d'un Exèrcit que en tot el curs de la història han mostrat un major respecte per la cultura. No és solament l'actuació formidable, a la qual temps a venir es farà la deguda justícia, dels Governos de la Generalitat i de la República en el sector cultural, en aquestes hores denses de dificultats i preocupacions. Són els fets senzills, anònims, i per això mateix més plens d'emoció directa, de simples soldats, que il·luminen amb una claror d'esperit l'ombrívola tragèdia de la guerra.

Es ja força coneguda l'obra importantíssima d'ensenyament al Front i en els pobles de la zona que el voreja. Amb tot, ens plaurà en un altre moment donar interessants detalls de les escoles creades en un gran nombre de poblacions on sojornen unitats militars, i en les quals els soldats ensenyen als nois del poble. El nostre exercit porta amb ell l'afany i la necessitat de cultura. Avui ens volem referir a un aspecte més rar i ben enaltidor d'aquesta exigència, el de la preocupació per les obres històriques que formen el patrimoni espiritual de la raça. Citarem dos casos, dues lletres arribades a la Conselleria de Cultura entre tantes que hi porten l'emoció del Front, lletres en les quals la preocupació té encara un sentit més pur, ja que les obres a què es refereixen no es troben en terra catalana.

Una d'aquestes lletres descriu les pintures gòtiques del Castell d'Alcanyic, trasllueix l'angoixa de veure-les

Correspondència

Josep M. Roca. — Us han estat tramesos els exemplars sol·licitats. Com haureu vist, el periòdic es gratuït.

Miquel Bernis. — Anirà en el vinent número.

R. Sabaté.—Agraïts a les vostres belles paraules. Tenim en compte la vostra iniciativa, i molt aviat la veureu realitzada.

J. Reguant, R. Ferrer i A. Santos. — Seran atesos els vostres desigs.

M. Riñón.—Algunes de les vostres iniciatives, molt encertades, no són realitzables avui com avui per raons de discreció. D'altres les tindrem presents.

Important.—Són moltes les cartes que deixem de contestar per raons d'espai. A tots els nostres comunicants que ens envien originals els advertim que entren en concurs. A aquells que ens sol·liciten la tramesa del periòdic els fem avinent que el seu desig ha estat ja satisfet.

soemes a la injúria del vent i de la pluja que les malmeten en aquell indret esbalandrat, com ho han fet amolles que hi havia en el claustre i que els anys han anat destruint. Però si

és potser natural aquest clam per a salvar les pintures d'Alcanyic, perquè vé d'un soldat fill d'un prestigiós pintor català, és menys esperada la lletra rebuda d'un soldat de Sástago que es refereix a un monument ja conegut però ruïnós, i de la qual, per no treure'n l'autenticitat del document de primera mà, en volem copiar els principals paràgrafs:

El Fossar de les Moreres

(Ve de pàgina 8)

De trenc d'alba a la vesprada,
de la nit al dematí,
los morts hi van com riuada,
i ell obre pas amb l'aixada
a aquell riu que no té fi.

—; Bé en tenim, fill meu, de feina!
—; Oh, mon avi! ; aqueixa rai!
Mentres no torni a la beina
l'arma del soldat, nostre'eina
no espereu que pari mai

—Mes al fossar—respon l'avi,—
no hi hem d'enterrar ningú
que a la Pàtria faci agravi.
; Que cap traïdor se n'alabi!
Si jo em moro, pensa-hi tu.

Conec bé de quina banda
són los morts que van venint
al fossar a esperar tanda.
No en vull cap dels que comanda
lo botxí de Felip quint.

Ja hi ha un clot fet per a aqueixos
fora el marge del fossar.
Traïdors amb traïdors mateixos.
Així els vils tindran esqueixos
per plantar i replantar.—

I així dient lo nét i l'avi
anaven clots enfondint,
mentre, obrint just lo llavi,
com si el dir-ho fos agravi
seguien baix repetint:

—Al fossar de les moreres
no s'hi enterra cap traïdor;
fins perden nostres banderes,
serà l'urna de l'honor.—

; Ai, pobreta Barcelona
com t'estrenyen lo dogal!
Felip quint l'assalt ja et dona
i t'ofega amb sa corona
apressant ton fi mortal.

«Em dirigeixo a vós perquè si us mereix consideració ordeneu a qui correspongui la conservació del Monestir de què us parlaré, o bé la recollida d'algunes peces escultòriques que

considero d'interès. En el terme d'Escatrón, a la vorera esquerra de l'Ebre, hi ha uns antics edificis que en els seus bons temps foren el Monestir de Rueda. L'església, els claustres i la part on els monjos feien vida conventual, està abandonat i ruïnós. L'església i dependència dels monjos han sofert algunes restauracions llastimoses. El claustre és la part més antiga i de

Mes tós fills per ço no afuixen
i combaten sempre forts,
i en los murs que caient, cruixen,
entre rius de sang, que els ruixen,
s'alcen altres murs de morts.

I a rengleres, a rengleres
los van portant a enterrar
al fossar de les moreres,
entre fum i polsegures
i un retrò que fa esglaiar.

Barrejats en un munt cauen
los d'un i altre cantó,
i encara que morts ja jauen,
sembla que en combatre es plauen
lo lleal amb lo traïdor.

De sobte l'avi es fa enrera
al mirar un mort que han dut,
i lo nin, al veure qui era,
tant és lo que s'espervera
que, de l'esglai, resta mut.

Contemplant-se el nét i l'avi
s'estan al mig del fossar
sense obrir per res lo llavi:
A tots dos los sembla agravi
lo mot que han de pronunciar.

I mentrestant, allà, al lluny,
encara la canonada
fent núvols de fum retruny,
i el vell veu l'eina mullada
de sang dels seus fills al puny.

—; Oh!—al fi esclata, amb foc que
pels ulls l'ira del cor seu:— [llança
mira'l. ; Déu n'ha pres venjança!
Duu el vestit de l'host de França
i és lo teu pare, fill meu!—

I el vell que el magall empunya,
diu tot d'una al nin que plora:
—Lo seu crim dels bons l'allunya.
Fou traïdor de Catalunya.
; On l'enterrarem?— A fora.

més valor arquitectònic. A l'interior de l'església hi ha dos sepulcres de pedra, un d'ells recolzat en dos lleons de pedra esculpida. La llosa d'un d'ells és la que vol representar el dibuix que adjunto i és la que m'ha semblat millor. També envio un apunt del pati voltat del claustre, perquè això pugui indicar-vos l'antiguitat i el valor arqueològic d'aquest Monestir. Espero que em perdonareu haver molestat la vostra atenció, però ho he fet amb el desig que es pugui ordenar la conservació d'aquest bell monument»

El dibuix que acompanyava la lletra és el que reproduïm en aquesta informació. I en regraciari les noves que ens han donat els dos comunicants, com ho férem amb el soldat que ens escriví sobre unes troballes prehistòriques, i aquell altre que es referia a una primitiva imatge gòtica, hem d'afegir que han estat transmises a la Direcció de Belles Arts del Govern de la República, per trobar-se en terres d'Aragó i que per part d'aquest organisme, que ja n'estava informat, i que tant ha fet des de la guerra per a salvaguardar el patrimoni artístic d'Espanya, seran preses les mesures adients per a la protecció i conservació de les pintures d'Alcanyic i del Monestir de Rueda. Nosaltres no hem volgut fer altra cosa que recollir aquests dos testimonis autèntics, dos entre tants d'un mateix sentit, demostradors de l'interès que senten els nostres soldats per les manifestacions més elevades de la cultura. Soldats catalans, obligats per una revolta militar i una invasió estrangera a fer la guerra en terres d'Aragó, es preocupen en l'angoixa i el perill de la lluita, d'ensenyar els infants i de protegir monuments i pintures gòtiques. Aquest és l'Exèrcit de la República: valor i noblesa, armes i llibres, disciplina i llibertat. Un Exèrcit com cap altre...

Qui són els facciosos?

Qui són? Es diuen paladins de la pau i encenen els horrors de la guerra; guardadors de l'ordre, i provoquen amb la revolta els estralls i els crims d'una guerra fratricida; creients de l'esperit, i els dominen els instints d'un mesqui materialista egoisme; patriotes, i destrueixen Espanya; defensors de la civilització, i envileixen la dignitat de l'home que n'és la més pura i alta essència. Es endebades que vulguin amagar llurs autèntics propòsits de domini despòtic; que sota la buida fulleraca de les paraules superbes i de la retòrica orgullosa, trasllueix la intenció veritable dels que pretenen esclavitzar la llibertat dels homes i dels pobles.

—Al fossar de les moreres
no s'hi enterra cap traïdor:
fins perden nostres banderes,
serà l'urna de l'honor.—

FREDERIC SOLER (PITARBA)

Un exèrcit català a Còrdova, fa més de nou-cents anys

MOLTS milers de soldats catalans, en els darrers mesos, han anat a les terres d'Andalusia.

Hi han anat a defensar Catalunya i la República. Hi han anat no pas com a soldats de guarnició en temps de pau, sinó com a combatents en temps de guerra. I a les comarques de Jaén, de Granada, de Còrdova i d'Almeria els nostres braus minyons han tingut el país nadiu lluny dels ulls i a prop del cor.

No ús creguéssiu, però, que sigui una cosa nova l'anada de combatents catalans a aquelles terres. Catalunya, vell poble de glorioses tradicions, ha dut, al llarg dels segles, la seva cultura, el seu comerç i les seves armes a llunyanes regions.

Dins el primer semestre de l'any 1010 —fa, doncs, 928 anys— un poderós i nombros exèrcit català va pre-

sentar-se a prop de Còrdova. Eren 9.000 homes —xifra alta per aquell temps— comandats per dos comtes catalans: el de Barcelona, Ramon Borrell, i el d'Urgell, Armengol. Segons alguns autors, també hi era un altre comte, el de Besalú, Bernat Tallaferró. Consta que així mateix formaven part de l'expedició un bon nombre de nobles catalans, i fins tres bisbes, Aeci de Barcelona, Ot de Girona i Arnulf de Vic. Es tractava d'una gran expedició militar; una de les més importants realitzades per gent catalana fora de Catalunya.

¿Per què va anar cap a Còrdova, a començos del segle XIè, aquell exèrcit català? No va anar-hi per conquerir noves terres, puix que la regió cordovesa era molt separada del nostre país per poder-se pensar en una annexió. Va anar-hi per intervenir en una guerra que els musulmans cordovesos es feien ells amb ells.

El califat de Còrdova, en decadència, era malmès per les lluites intestines. Quan els catalans hi van intervenir, la lluita era entre el príncep Mahomed - ben - Hixem, anomenat el Madhi i Suleiman - ben - Alhaquem. Els catalans van ajudar Madhi, tal com mesos abans els castellans havien ajudat Suleiman. Un cabdill esclau, Uadi que estava al servei de Mahomed-ben Alhaquem, va negociar amb el comte de Barcelona, Ramon Borrell l'entrada d'aquest en una coalició contra Suleiman. I la gestió va tenir èxit. Uadi, en nom del seu califa havia ofert al nostre comte, segons diu l'historiador àrab Ennuguaixí, «tot allò que li demanava». Què li va de-

manar? Avantatges territorials? Reciprocitat contra algun enemic? Dinners? Un historiador català, Sampere i Miquel, s'indigna davant aquesta última suposició, i diu que «no es lloga-

La major part de la Península Ibèrica es trobava en poder dels sarraïns. Ells tenien encara Saragossa, Lleida, Tortosa, València, Madrid, Toledo i tot el Sud. Travessant una ampla zona

va per mata-moros el comte de Barcelona.» Val a dir que en aquella època, era freqüent allò que podem anomenar contracta d'un exèrcit per un cert preu. El fet és que aquell exèrcit català, amb comtes i bisbes al capdavant, no va acudir aleshores a la regió de Còrdova per defensar la fe de Crist contra els mahometans, sinó per ajudar un personatge mahometà contra un altre. Però tot això no ens interessa per al nostre relat. Prova, de totes maneres —com molts d'altres casos anàlegs— que és una llegenda allò dels purs mòbils d'idealisme religiós en les lluites de l'edat mitjana entre els cristians i els «infidels».

peninsular que devia ésser favorable a Madhi, l'exèrcit dels 9.000 catalans va arribar fins a la regió de Còrdova. Els feia de guia Uadi. Passant segurament per Saragossa els va portar a Toledo, on van ajuntar-se a l'exèrcit de Madhi, format per uns 30.000 homes.

Tots plegats avançaren cap al sud. Per tal d'atacar-los, va sortir a llur encontre Suleiman, que també havia reunit un poderós exèrcit, un dels principals elements del qual eren els moros del nord d'Àfrica, els berberiscos. Com en l'exèrcit faccions de Franco!

La primera topada, violentíssima, va produir-se a Acabatalbacar, avui Castell del Bacar, a vint quilòmetres

Concursos literaris del Comissariat d'Educació Física i Esports

El Comissariat d'Educació Física i Esports de la Generalitat de Catalunya (Departament de Cultura) destina un premi de 1.000 ptes. a l'autor o autora de la millor novel·la original i inèdita, escrita en català, d'ambient esportiu i relacionada amb l'actual guerra contra el feixisme, que posi de relleu la importància que per al combatent representa un eficient preparació física.

També destina un altre premi de 300 ptes. al combatent autor del millor conte original i inèdit, escrit en català, de caràcter social, que més bé valori el paper de l'educació física en la plasmació de la nova Espanya que sorgeix de la guerra contra el feixisme.

Els concursants al premi novel·lístic trametran els originals signats, mecanografiats a una sola cara i a dos espais, al Comissariat d'Educació Física i Esports, avinguda del Catorze d'abril núm. 444, dintre d'un plec que

portarà, ben visible, «Concurs Novel·la».

Els optants al concurs de contes, trametran llurs originals, també signats, i que podran ésser manuscrits, en lletra clara, a la mateixa adreça, fent constar en el plec: «Concurs Contes».

El termini d'admissió acabarà el dia 30 d'abril d'aquest any.

El Jurat podrà declarar deserts aquests concursos si creu que cap dels treballs presentats no és mereixedor del premi. Altrament, les obres premiades quedarien propietat del Comissariat d'Educació Física i Esports de la Generalitat de Catalunya.

El Jurat es compondrà de cinc membres, representants de l'Associació d'Escriptors Catalans, del Sindicat de Periodistes Esportius, del Grup Sindical d'Escriptors Catalans, del Comissariat de Propaganda i del Comissariat d'Educació Física i Esports.

de Còrdova. (El nom del Castell del Bacar ha sortit diverses vegades en els comunicats oficials de la present guerra). Pel costat de Suleiman el pes del combat van dur-lo els berberiscos, i pel costat del Madhi els catalans. Aquests van aconseguir la victòria. Com tenen els historiadors àrabs que els catalans, després d'aturar l'embranchida de l'atac del berberiscos, van llançar-se a un irresistible contraatac. Els adversaris, derrotats, van retirar-se. La data fixa de la batalla, no és coneguda. Havia d'ésser entre els dies 5 i 15 de juny del 1010.

La segona batalla, lliurada el dia 21 de juny, vora el riu Guadiana, va ésser desfavorable a Madhi, i per tant a la gent catalana que lluitava a favor d'ell. Sembla que els altres elements de Madhi no van combatre gens bé. Els historiadors musulmans, amb probable exageració, diuen que els nostres van tenir més de 3.000 morts. Que hi van tenir baixes molt nombroses, es-

ta comprovat pels documents catalans. Van morir el comte Armengol d'Urgell; Adalbert fill del vescomte de Barcelona Guifard, i el bisbe de Barcelona Aeci. Entre els ferits hi va haver el bisbe Ot de Girona, i el bisbe Arnulf de Vic, que van morir mesos després de resultes de les ferides.

Tant Madhi com Uadi van demanar als catalans que continuessin la lluita. Però els nostres, no hi tenien un gran interès, i veien, d'altra banda, que ni les tropes mores de Madhi ni les esclaves de Uadi no combatien amb prou eficàcia en aquella campanya. Per tot això decidiren de tornar a Catalunya. El dia 8 de juliol del 1010 van sortir de Còrdova, portant un gran nombre de ferits i malalts. A última d'aquell mes ja tornaven a ésser a la nostra terra.

L'acció dels nostres soldats a la regió de Còrdova va fer una profunda impressió entre els musulmans. Els autors àrabs donen a l'any 400 de l'hègira (que va del 25 d'agost del 1009 al 10 d'agost del 1010) el nom d'any dels francs, o sia dels catalans, que amb el nom de «francs» eren coneguts aleshores, per trobar-se dins el reialme de França, baldament fos d'una manera nominal.

Expedició audaç, coratjosa i cruentíssima, aquella expedició va ésser una demostració de la potència militar d'un poble que anava constituint-se a través de l'època comtal i que estava destinat a un gloriós esdevenidor.

A. ROVIRA I VIRGILI

NO TROBA L'IDEAL

—Com és que no teniu mai cap cavall que m'agradi?...

...o és massa gros o massa prim...

...o massa baix o massa alt...

...o massa llarg o massa curt...

...o amacurt de davant o de darrera...

...o terriblement lleig.

En fi: he decidit no llogar-ne mai més cap.

Els humoristes catalans expliquen als soldats de l'Exèrcit de la República l'acudit que els ha fet més gràcia

Les respostes de Quelus i Joan Alavedra

MIQUEL CARDONA (Quelus)

Se'm fa difícil triar entre els milers que conec, l'acudit que em fa més gràcia. Tots els acudits m'en fan de gràcia! Sóc extremadament sensible a l'humor i aquest n'és el motiu.

Recordo que, ja fa temps, en vaig veure un d'en Nogués que figurava un edifici en construcció de proporcions enormes. Potser tenia deu o dotze pisos i tot eren bastides, taulons i corrioles. Dos badoes contempen aquella descomunal construcció: El titol i el diàleg feien així:

La Futura exposició

—Sí que serà gros, això!...

—Oh! Esperis. M'han dit que això només serà la *taquilla*.

En recordo un altre d'en Nogués que representava una parella ballant *agarrao*, però molt *agarrao*. Ella diu a ell:

—Jove: Si vol seguir ballant d'aquesta manera, m'haurà de donar paraula de casament.

Us adjunto un dibuix amb acudit absolutament de collita pròpia i de paternitat garantida, que considero que no és pas dels millors que he fet. Dispenseu-me, però no en tenia a mà cap de millor.

Quelus

—Jo no estic per intel·lectualismes: pinto de cara al poble.

JOAN ALAVEDRA

Es un marsellès molt trempat, que un dia surt de Marsella per a anar a Lió. Puja al tren, crida l'empleat del vagó, li dona un duro i li diu:

—Mireu, jo sóc un home que té el son molt fort. No em desperto ni que em matin. I demà al matí tinc necessitat absoluta d'ésser a Lió. Quan arribem, vós em crideu. Jo protestaré. Vós continueu cridant-me. Jo us engegare a passeig. Vós em sacsegeu, i si encara no em desperto i crido i protesto, m'agafeu d'un braçat i em deixeu a mi i les maletes a l'andana, sense fer cas dels crits que pugui fer. Es d'absoluta necessitat que demà sigui a Lió. Teniu, ací va un altre duro; però no us oblideu de fer el que us he dit.

El mosso va assentir, i el nostre marsellès va cobrir-se amb l'abric i començà el son.

L'endemà al matí un grinyol va despertar-lo. El tren acabava d'aturar-se. Va fregar-se els ulls, agafà les maletes i baixà a l'estació. Era a París. L'home va tenir un accés de ràbia. Va agafar el mosso del vagó i va començar a increpar-lo i a apostrofar-lo a grans crits.

—¿Que no us ho vaig dir que aquest matí havia d'ésser, sens falta, a Lió? Sou un pecavergonya, un...

I els insults i les increpacions adollaven sobre el minyó, que romania impassible, extàtic. A llur entorn s'havia anat agrupant una petita munió, atreta pels crits i encuriosida per l'actitud del mosso, que no badava boca.

Finalment s'avançà un dels espectadors, que era el cap de l'estació, i s'adreçà a l'empleat:

—I bé! Què feu vós, que no contesteu res? No us en doneu vergonya d'aquantar un escàndol així sense piular?

I, finalment, el mosso va descloure la boca:

—Oh, aquest no és res. ¿Hagués sentit el que he baixat a Lió!

ESCENA DE NEU

En els temps prehistòrics...

I en 1938.

—Noi, no sé si els cabals ens arribaran fins a fi de mes.

—Dona, ja ho saps de sempre que hem de fer molts equilibris.

—Escolta, nen: vols baixar a la botiga i pujar-me una mica de berenar?

—Us adverteixo que si entreu en aquesta casa us encomanareu la grip.

FACECIES D'ALBERT LLANES

D'Albert Llanes, el conegut humorista vuitcentista se'n contenen moltes. En recollirem algunes respostes ràpides, representatives d'ell i de l'època.

—Quants anys té, senyor Llanes?
—Per què m'ho pregunta? Es que en necessita algun?

Una actriu molt coneguda en aquell temps, li preguntava si es veuria en cor d'estimar-la.

—De moment, no puc contestar-li; quan arribi a casa ho preguntaré a la meua senyora i demà li contestaré.

—Ningú no ho diria que està malalt, perquè fa molt bona cara.

—Oh, no és pas la cara, que em fa mal.

—Com és que no li agraden els càrrecs honorífics, que donen nom i glòria?

—Es que són com certs estofats, tot florir i res més...

—Ja ho veu, quina manera de ploure!

—Com sempre, home, com sempre! de dalt a baix!

—Vostè no hi creu en l'altra vida?

—En aquesta no crec, en aquesta.

—Què prendrem, senyor Llanes?—
li pregunta el mossò de Novetats.

—Jo prendré cafè i vostè prengui el que vulgui.

—Sap que fa molt bona cara, senyor Llanes?

—Doncs miri, a la seva disposició.

Anà a veure un pis, i explicava per què no li convenia.

—No m'agrada, perquè és tan baix de sostre que només s'hi deu poder menjar llenguado.

—Per a vostè no passen els anys, senyor Llanes!

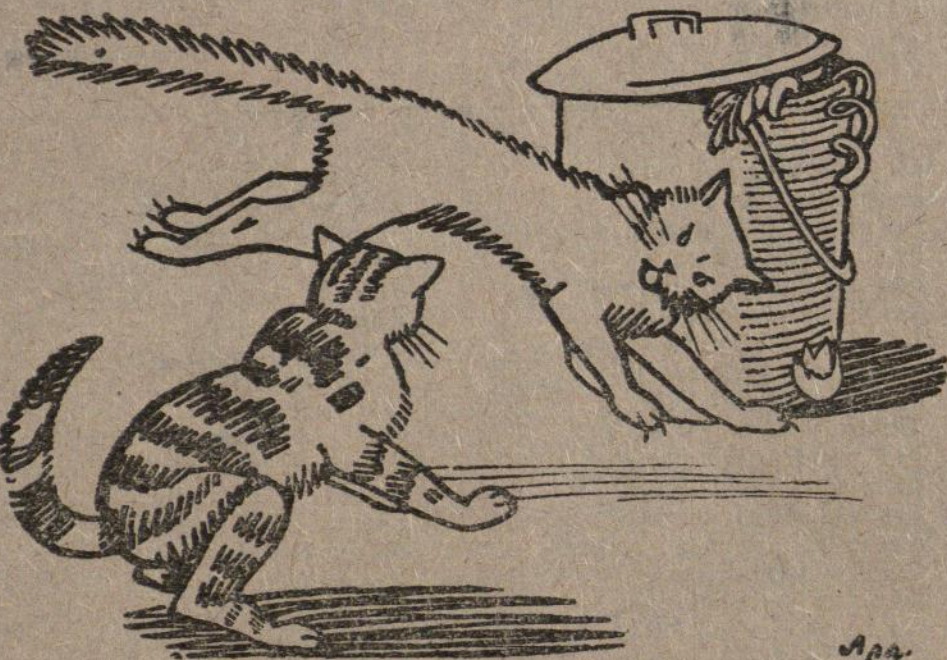
—Sí, home, sí, que passen, però es veu que passen de llarg..

—Escolta: Has tancat bé les gàbies dels lleons? Recorda que ahir ens van robar unes quantes gallines.

—Blancs! Blancs! Ah!, quin documental més bo que farem!

—Què? Què hi ha? Què passa?
—Sí, ves... bada: que per ací ronda un gos coniller!

L'EQUILIBRISTA MAXIM

Es parla d'equilibristes damunt del fil-ferro.

—Jo, he vist Robledillo,—diu un— damunt del fil-ferro, feia el borratxo, saltava, ballava, es despullava, es tornava a vestir! Quin prodigi!

—Això, no és res.—digué un altre— Jo n'he vist un que feia tot això i després, li treien el fil-ferro i seguia fent equilibris.

OH LES DONES!

Un camperol que visita la ciutat per primera vegada s'atura davant l'aparador d'unes galeries d'art, on hi ha exposada una reproducció del quadre «Les tres gràcies», de Rubens.

—Ja veieu com són les dones de ciutat! No tenen per vestir-se i es gasten els diners fent-se retratar.

ENTRE AMIGUES

A una amiga que ja ha complert els quaranta-cinc anys, una amiga seva li pregunta.

—Com és que quan vas al teatre ja no llueixes aquells escots d'abans?

—Perquè he comprès que ha arribat l'hora de tirar un vel sobre el passat.

BONA RECOMANACIO

Un home carregat de reuma entra a la farmàcia i demana un remei.

L'apotecari li dona una ampolleta i li diu:

—Prengui això que li anirà molt bé; jo ja fa vint-i-cinc anys que no uso altra cosa.

QUESTIO DE CREDIT

—T'ho creus, amic Lluís, que l'Elvira només té vint-i-set anys?

—Ja veuràs: fa tants anys que m'he diu que no puc deixar de creure-m'he.

LA REVENJA

En una reunió vespertina, la senyora de la casa prega a un tenor que es digni cantar alguna cosa del seu repertori.

—Ho faria amb molt gust, senyora, però ja és molt tard i tinc por de molestar als veïns.

—No hi fa res. Que es fastiguegin. Ara és la nostra. Pensi que tenen un gos que es passa totes les nits lladrant.

EN ALTA MAR

—Veus allà al Muny aquella forma que amb prou feines es distingeix? Doncs és un tauró.

—No, senyor, és una balena.

—Però, home, em voldràs enganyar a mi que fa vint anys que navego? No sabré jo el que és un tauró!

—I no sabré jo distingir una balena! després de més de trenta anys de treballar en una fàbrica de cotilles?

FINANCES

—Senyora —diu la dida— espere que el mes vinent m'apujarà el sou.

—I ara! per què?

—Per què diuen que s'apujarà el preu de la llet.

EXAMEN DE BOTANICA

—A veure: quina mena d'herba és aquesta?

—No la conec, senyor catedràtic.

—No se'n dona vergonya? No coneix l'alfals? Doncs digui que vostè és un ase.

—No senyor, no! Si fos un ase, només amb l'olor ja l'hauria coneguda tot seguit.

EN EL CLUB

—Ola, doctor: què fem de bo per aquí?

—Ja ho veu: jugar una mica al billar per matar l'estona.

—Ah! vostè sempre està exercint.

ELS POETES DE LA PATRIA

El cap d'En Josep Moragas

Los caçadors són destres
i amaguen lo parany;
mes si l'afront vos deixa
los parpres aixecar,
ja la veureu ben alta
la gàbia amb lo reclam.
L'ocell no beu, ni menja,
no sap d'aletejar.
A la claror del dia,
sobre el barrot callat
no sent les mestralades,
ni el calabruix, ni els llamps;
mes en venint les ombres
fa por son refilar.
Viatger, vinguis d'on vinguis,
si tens lo cor honrat,
flecta els genolls i prega,
com fill, davant lo cap
del pros Josep Moragas,
lo nostre general.
Mireu-lo al clar de lluna
sobre el portal de Mar:
té el pergami del rostre
fet clapes i bufat;
la boca sense llavis;
los ulls dos esvorancs;
manyoc de cabells rojos
dels polsos arrapats;
contret de front i celles;
verdós i negrejtant.
Dintre un gabiot de ferro
tot de gairell penjat,
les aus avalotades
lo piquen revolant,
i ell cruix i traqueteja,
i es mou d'ací i d'allà.
De sobte se li encenen
los ulls com a fornals;
li bull la cabellera,
tot punxes, onejant;
solquen sa faç les venes
com vetes d'un penyal;
dintre el gabiot es dreça;
fugen a vol les aus,
i ell diu amb les dents closes
i amb veu d'agarrotat:
—Oh torre de cent brases,
ja pels de camí ral!
Oh mar de feres ones,
ja abisme ressecat!
Oh altíssima galera,
ja estrelles en la llar
on couen les nagasses
pel ventre del tirà!
Nissaga desvalguda,
lo que ets i ei que has estat!
Tu que de mar i terra
te feres dos esclaus,
de pellingots vestida,
traient pertot la carn,
vas de genolls per terra
rebut als ulls lo fang.
En lo teu pit indòmit
pels cuiros masegat,
on s'han partit los ferros
de llances i panars,
lo somiqueig de dona
que bé que ara li escau!
Allà on lo cor tenies,
hi deus tenir un cranc;
abans que jo ets podrida;
primer que jo has passat.
Quan sonin les trompetes
del jutjament final,
los hèroes de la terra
que dormen oblidats
pel mig de les gentades
sos fills han de cercar.
Jo els hi diré: amb vosaltres
lo roure s'ha assecat
i els nous borrons moriren
abans de plançonar.
Mireu allà els que s'alcen
d'entorn lo Montserrat:
porten al coll rebleda
l'anella de l'esclau:
sa cara és esllanguida,
son pit i front ben baix,
sa parla és forastera,
no és nostre el seu tirat:
tots són de Catalunya,
ni un sol és català!

El Fossar de les Moreres

I

—Al fossar de les moreres
no s'hi enterra cap traïdor;
fins perdent nostres banderes,
serà l'urna de l'honor.—
Així mestre Jordi, un dia,
cavant, deia en lo fossar,
quan Barcelona sentia
que l'anaven a esfondrar
La batien bronze i ferro
dels canons de Felip quint.
—Ell los mata i jo els enterro,—
lo fossar deia, enfondint.
; Quin vellet lo fossar Jordi!
Jo l'havia conegut.
No hi ha pas qui se'n recordi
que no el plori condolgut.
Havia passat la vida
mirant la Mort fit a fit
i era una ànima entenedrida;
no l'havia això endurit.
Era vell; mes ningú ho deia
veient-lo al fossar cavant;
aquell pi que tot és teia
quan, és sec no aguanta tant.
Son dol no el feia commoure,
i l'age el veié patint;
era un cor dur com un roure
que sentia com un nin.
Sempre a n'el fossar anava
a cavar amb un nét seu;
si ell lo seu magall portava:
—Jo—el nin deia—porto el meu.—
I cavant ambdós alhora
i fent fosses al fossar,
sempre dels morts a la vora,
se'ls sentia mormolar.
—Al fossar de les moreres
no s'hi enterra cap traïdor;
fins perdent nostres banderes,
serà l'urna de l'honor.—

II

Molts jorns feia que, sitiada
la ciutat pels de Berwick,
amb l'ànima trasbalsada
lo vell cavava amb fatig.

; I els hèroes de la terra
sens veure't passaran!
Oh pàtria, pàtria meva,
bé et toca de penar,
que per graons d'abismes
vas sens repòs tombant.
La horrible criatura
que ahir te rematà,
si no té al cos lo diable,
s'hi troba emparentat.
; Ai trista Catalunya,
bé et cal lo treballar!
Per eixa vila impura
que és món, dimoni i carn,
lo sol no té mai posta:
deixonda't, que ella jau.
Tu no pots ser, oh fella,
lo Júpiter tonant
que arruixa sa Danae
amb pluja d'or canviant.
Ton lloc és sota taula,
ja els ossos te daran;

Los fossars de Barcelona,
s'ompliren de gom a gom;
; pel tros d'or d'una corona
si se'n gastava de plom!

Mestre Jordi que això veia,
cavant deia a n'el seu nét:
—; Felip quint, que tant se'n reia!
Ve't aquí què n'haurà tret.

Rius de sang i un munt de ruïnes
per pujar al tron real.
Ni éssent d'or i pedres fines,
val ré un ceptre que tant val.—

I així, dient, lo vell plorava,
i ofegava amb el seu plor
una pena que el matava
i li trossejava el cor.

Tenia un fill que era pare
d'aquell nin, que li era nét
i li enrogia la cara
la vergonya d'un secret.

Que aquest fill... ; taca afrentosa!
no tenint la pàtria en res,
va abandonar fill i esposa
i es va vendre a n'el francès.

Compteu, doncs, si del vell Jordi,
no f'era amargant lo plor;
no hi ha pas qui se'n recordi
que no el planyi amb tot lo cor.

; Ell tan lleal a Catalunya
i el seu fill tan criminal!...
; Qui, si té bon cor, allunya
aquest pensament mortal?

Per ço el pobre vell plorava
com si cavés lo clot seu,
i, tot cavant, mormolava:
—Si sigués... ; No ho voldrà Déu!

Al fossar de les moreres
no s'hi enterra cap traïdor;
fins perdent nostres banderes,
serà l'urna de l'honor.—

III

Cava el pobre vell la terra
amb l'ajuda del seu nét.
Fa ja avui tres jorns que enterra.
Tants de morts li du la guerra
que són pocs los clots que ha fet.

(Acaba a la pàgina 4)

llepa la mà que et pega,
resa per ella als sants,
i obre't lo pit que xuclin
a glops a glops ta sang!—
Així al clar de lluna,
sobre el portal de Mar,
la testa bramulava
de l'hèrpe català.
I, ai, roda el temps; dels homes
s'esborra lo passat!
Caigueren les muralles,
tombaren els portals,
i agermanats s'apleguen
els propis i els estranys
Mes si l'afront vos deixa
los parpres aixecar,
ja la veureu ben alta,
la gàbia amb lo reclam,
i els ocellots com sempre
que el piquen revolant.

ANGEL GUIMERA

MN. JACINT VERDAGUER

Les barres de sang

Dins son palau de Valldaura
trist està Jofre el Pelós
mirant son escut que penja
d'un feix de llances i estocs.
Los cavallers ja li diuen:
—De que esteu tan negutós?
—De veure ma adarga llisa
com un llibre sense mots.

—Llisa n'és la vostra adarga,
mes té el camp de plata i or.
—Be té el camp d'or i de plata,
mes és un camp sense flors.—
Mentre diu eixes paraules
una carta n'ha desclòs;
la lletra n'és del gran Carles,
lo segell d'emperador.

«Los normands entren a França;
ajudau-me, el meu nebot,
que si vós me dau ajuda
cada braç valdrà per dos.»

Quan les lletres són llegides,
—Cavallers, anem-hi tots.—
Ja es cobreix de fina malla,
ja se'n calça els esperons,

ja se'n volen cap a França,
bon camí que Déu nos dó.
Quan lo camí se'ls acaba,
se'ls comença el treball fort.

Carles Calvo està en batalla
i els normands li prenen lloc,
com un mur de ferro verge
avançant cap a migjorn;

ragen sang destrals i llances,
les ballestes ragen foc.
A la primera investida
lo mur de ferro se romp,

los normands van de recules
per escapar de la mort.
A la segona investida
no se'n veia cap enlloc.

Los francesos demanaven:
—Qui és aqueix batallador
—Lo comte de Barcelona,
lo Comte Jofre el Pelós.—

La darrera de les fletxes
l'ha ferit a prop del cor.
Ja lo n'entren a una tenda
que prengué als normands traïders;

lo primer que l'hi visita
n'és Carles Emperador;
Carles mira ses ferides,
ses armes mira el Pelós;

tot mirant les seves armes
sospirava de tristior.
—No sospireu, lo bon comte,
mon metge arri'ta tantost

—De les nafes, no m'hi sento,
sols me sento de l'honor,
puix en lo camp de la guerra
per mon escut no hi ha flors.

—Si el teu escut n'està sense,
ton pit n'està vermellós.—
Posa els dits en la ferida,
los passa per l'escut d'or.

Si el comte Jofre plorava,
encara plora m's fort,
mes ses llàgrimes de pena
ja són llàgrimes de goig.

—Grans mercès, lo rei de França,
grans mercès, l'Emperador.
Si no puc tornar a veure-us,
Catalunya i Aragó,

est testament vos envio
escrit ab sang de mon cor;
graveu-lo en totes mes torres,
brodeu-lo en tots mes penons.

i porteu les quatre barres
a les quatre parts del món.—
Oh soca de nostres comtes,
Déu no el vol arrencar, no;

de les barres catalanes
tu en seràs lo portador:
grans provincies les esperen
per gravar-les en son front,

los espanyols en ses armes,
los catalans en son cor.